

BVA – RONDE TAFEL 17 OKTOBER 2016

AUTEURSRECHT EN VRUCHTGEBRUIK ¹

1.

Vruchtgebruik van auteursrecht is een onderwerp dat in de gepubliceerde rechtspraak en rechtsleer nauwelijks aan bod komt. Nochtans komt deze rechtsvraag in de praktijk vrij vaak voor aangezien de auteurswetgever het toepassingsgebied van de Auteurswet bijzonder ruim heeft geformuleerd en de burgerlijke wetgever in 1981 in belangrijke mate heeft geopteerd voor een erfrechtelijk vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot.

2.

Om een antwoord te bieden op alle vragen die een vruchtgebruik van auteursrecht met zich meebrengt moet, bij ontstentenis aan een specifieke regeling in Boek XI van het Wetboek voor Economisch Recht, naar het Burgerlijk Wetboek worden teruggegrepen (art. 578-624 BW).

3.

De interferentie tussen het recht van vruchtgebruik en het auteursrecht veroorzaakt verschillende spanningsvelden die het best kunnen worden geduid aan de hand van het onlichamelijke, hybride en tijdelijke karakter van het auteursrecht. De Napoleontische wetgever is bij de redactie van het Burgerlijk Wetboek van de meest voorkomende hypothese uitgegaan waarbij het vruchtgebruik op stoffelijke goederen wordt gevestigd en dit heeft tot gevolg dat de concrete toepassing van deze wetsbepalingen op het auteursrecht tot moeilijkheden aanleiding geeft. Daarenboven heeft de Napoleontische wetgever geen rekening kunnen houden met de hybride aard van het auteursrecht omdat het bestaan van de morele rechten in hoofde van de auteur toentertijd nog niet was erkend. Ten slotte hield de Napoleontische wetgever onvoldoende rekening met het (eventuele) tijdelijke karakter van de aan vruchtgebruik onderworpen goederen.

4.

De vruchtgebruiker heeft een gebruiks- en genotsbevoegdheid met betrekking tot de aan vruchtgebruik onderworpen goederen. Concreet houdt dit in dat hij principieel alle daden van beheer mag stellen, zij het dat hij hierbij steeds de bezwaarde zaak als een goede huisvader moet beheren en de bestemming van de bezwaarde zaak moet handhaven. Daarentegen – zo wordt traditioneel aangenomen – heeft de vruchtgebruiker geen beschikkingsbevoegdheid met betrekking tot de bezwaarde zaak. Zijn plicht tot teruggave in natura op het einde van het vruchtgebruik verhindert dat hij rechtmatig daden van beschikking kan stellen. Deze traditionele leer wordt vandaag steeds vaker en volkomen terecht in vraag gesteld. Volgens deze leer houdt de teruggaveplicht van de vruchtgebruiker niet in dat de materiële substantie moet worden gevrijwaard, maar uitsluitend dat de bestemming van de zaak moet worden gevrijwaard. Concreet houdt dit in dat de vruchtgebruiker wel daden van beschikking mag stellen met betrekking tot de bezwaarde zaak, voor zover deze daden in de lijn liggen van de bestemming van de aan vruchtgebruik onderworpen goederen.

---

¹ Zie hierover uitgebreid C. Declerck, *Litteraire en artistieke eigendom in het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009; C. Declerck, "Erfrechtelijk vruchtgebruik van auteursrecht", *T.Not.* 2009, 406-459.

In vele gevallen zal de vervreemding van het goed niet in overeenstemming zijn met de bestemming daarvan. Denk bijvoorbeeld aan de verkoop van een huis of een antiek meubel. In andere gevallen kan het wel mogelijk zijn dat de vervreemding de bestemming van de zaak niet in het gedrang brengt. Dit is het geval voor zaken waarvan de bestemming veeleer in de financiële waarde van de zaak is gelegen. Denk bijvoorbeeld aan een handelszaak, effectenportefeuille of een kunstverzameling.

Wat betekent dit nu met betrekking tot een vruchtgebruik van auteursrecht?

In het licht van de theorie van het doelgebonden beheer als goede huisvader en het bestemmingsgebonden karakter van de aan vruchtgebruik onderworpen goederen moet worden aangenomen dat het beslissingsrecht inzake het auteursrecht, vermogensrechten en morele rechten, aan de vruchtgebruiker en niet aan de blote eigenaar toekomt. Dit betekent onder andere dat de vruchtgebruiker in de regel over de bevoegdheid beschikt om licentieovereenkomsten en aansluitingsovereenkomsten met collectieve beheersvennootschappen te sluiten. Verder moet worden aangenomen dat de vruchtgebruiker eveneens over de bevoegdheid beschikt om vervreemdingsovereenkomsten (onder ontbindende tijdsbepaling) te sluiten, zij het slechts voor zover dit kan worden gerechtvaardigd binnen het kader van een normaal en doelgebonden beheer en deze handeling in overeenstemming is met de bestemming van de in vruchtgebruik gegeven goederen. Dit vergt een appreciatie *in concreto* en moet geval per geval worden benaderd. Hieraan kan bijvoorbeeld zijn voldaan wanneer de gehele of gedeeltelijke vervreemding gebruikelijk is in de branche of *in casu* de meest geschikte exploitatiewijze vormt. De opbrengsten die uit vermelde contracten voortvloeien, moeten in de regel worden gekwalificeerd als burgerlijke vruchten – en dus niet als producten - die in volle eigendom aan de vruchtgebruiker toekomen.

5.

De interferentie van het recht van vruchtgebruik met het auteursrecht toont ten slotte aan dat de dualistische zienswijze van de Belgische auteurswetgever, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de vermogensrechten en de morele rechten op grond van de finaliteit en de karakteristieken van deze rechten, niet werkzaam is en veeleer aansluiting moet worden gezocht bij de monistische zienswijze, waarbij het ondeelbaar karakter van het auteursrecht wordt benadrukt. Enkel op basis van deze laatste zienswijze kan ten volle uitwerking worden verleend aan de rechten en verplichtingen van de vruchtgebruiker en beschikt de langstlevende over voldoende mogelijkheden om na het overlijden van de erflater-auteur het auteursrecht op een zinvolle en daadwerkelijke manier te beheren en te gelde maken.

Charlotte Declerck